

บทที่ 1

บทนำ

โคไทยพื้นเมืองเป็นโคที่มีจำนวนมากที่สุดในประเทศไทย ซึ่งในแต่ละภาคก็มีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป โดยทั่วไปเป็นโคที่เลี้ยงง่าย หาซื้อง่าย และราคาไม่แพง ถึงแม้ว่าโคพื้นเมืองจะมีขนาดตัวค่อนข้างเล็ก โตช้า และลักษณะรูปร่างไม่เป็นโคเนื้อที่คั่นอกเมื่อเทียบกับโคยุโรป แต่มีข้อได้เปรียบในเรื่องของความสมบูรณ์พันธุ์ หรือให้ลูกดกกว่า นอกจากนั้นก็ทนต่อความร้อนของอากาศ ทนต่อโรค พยาธิและแมลง และทนต่อการขาดแคลนอาหาร ซึ่งพันธุ์กรรมที่ดีเหล่านี้ควรอนุรักษ์ไว้เพื่อการใช้ประโยชน์ต่อไปในอนาคต (สุวัฒน์, 2533)

ได้มีการปรับปรุงพันธุ์โคเพื่อให้ผลผลิตเนื้อและนมได้สูง ๆ ในหลายประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่เจริญแล้ว และประเทศไทยก็ได้ส่งโคพันธุ์ต่างประเทศที่ให้ผลผลิตสูง ๆ เข้ามาเลี้ยงหลายพันธุ์แล้ว แต่ยังไม่พบโคพันธุ์แท้ พันธุ์หนึ่งพันธุ์ใด ที่เหมาะสมกับประเทศไทยเป็นพิเศษเลย ดังนั้นจึงน่าจะมีการปรับปรุงและสร้างพันธุ์ขึ้นในประเทศเราเองเพื่อที่จะได้พันธุ์ที่ให้ผลผลิตเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของประเทศไทย (ปรารถนา, 2536)

เทคโนโลยีทางด้านพันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพในปัจจุบัน มีความก้าวหน้าและมีบทบาทต่องานสร้างและปรับปรุงพันธุ์สัตว์มาก การรักษาแหล่งพันธุกรรมและความหลากหลายในพันธุกรรม จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการปรับปรุงพันธุ์สัตว์ ทั้งนี้แหล่งพันธุกรรมจากสัตว์พื้นเมืองนับว่ามีความสำคัญมาก โคขาวลำพูนเป็นโคไทยพื้นเมืองพันธุ์หนึ่งที่ได้มีการวิจัยกันไปบ้างแล้ว และพบว่าโคขาวลำพูนสามารถให้ลูกดกและมีขนาดใหญ่เมื่อเทียบกับโคพื้นเมืองด้วยกัน (สุวัฒน์, 2533) และสามารถเลี้ยงเป็นโคขุนได้ ถ้าเลี้ยงด้วยอาหารชั้นที่เหมาะสม (เทอดชัยและวิเชียร, 2535) ดังนั้นข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะประจำพันธุ์ของโคไทยพื้นเมืองพันธุ์ต่าง ๆ จึงเป็นสิ่ง ที่ควรศึกษาและรวบรวมไว้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพันธุ์โคต่อไป

ต้นปี พ.ศ. 2537 ภาควิชาสัตวศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้จัดทำโครงการธนาคารโคขาวลำพูนขึ้น โดยนำโคสาว แม่โค และโคเพศผู้ ออกให้เกษตรกรในหมู่บ้าน ห้วยทราย หมู่บ้านช่างทอง และหมู่บ้านอุโบสถ ในเขตอำเภอเมือง หมู่บ้านดองกาย และหมู่บ้าน

หนองควาย ในเขตอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ยืมเลี้ยงเพื่อเอาลูก ซึ่งมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ 52 ราย เป็นเกษตรกรบ้านห้วยทราย 33 ราย บ้านช่างทอง 2 ราย บ้านอุโบสถ 4 ราย บ้านตองกาย และบ้านหนองควาย 7 และ 6 ราย ตามลำดับ และโคที่ให้เกษตรกรยืมมีจำนวนทั้งหมด 146 ตัว เป็นโคสาว 51 ตัว แม่โค 87 ตัว โคเพศผู้ 4 ตัว ลูกเพศผู้ที่ติดไปกับแม่ 3 ตัว และลูกเพศเมีย 1 ตัว

ดังนั้นจุดมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้ ก็เพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของโคขาวลำพูนภายใต้สภาพการเลี้ยงดูของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ดังกล่าว เพื่อที่จะนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ พัฒนาการเลี้ยง และปรับปรุงพันธุ์โคขาวลำพูนให้ดียิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อให้ได้ทราบสมรรถนะและความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะบางลักษณะของโคขาวลำพูน ภายใต้สภาพการเลี้ยงดูแบบชาวบ้าน
2. เพื่อประเมินความสำคัญของอิทธิพลของบางปัจจัยที่มีต่อสมรรถนะของโคขาวลำพูน
3. เพื่อประเมินผลการเลี้ยงโคของเกษตรกรในโครงการธนาคารโคขาวลำพูนที่หมู่บ้านห้วยทราย หมู่บ้านช่างทอง และหมู่บ้านอุโบสถ ในเขตอำเภอเมือง หมู่บ้านตองกาย และหมู่บ้านหนองควาย ในเขตอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นพื้นฐานสำหรับการวิจัยในขั้นต่อไป
2. เป็นประโยชน์ต่อประชากรกลุ่มเป้าหมาย และ
3. นำไปสู่การผลิตเชิงพาณิชย์